

Bachcantate BWV 21 - bespreking door Annemiek Vogels

Hieronder volgt mijn uitleg over BWV 21: *Ich hatte viel Bekümmernis*. Bach schreef het in 1714 en maakte in latere jaren nog aanpassingen.

Tweedelige opbouw. Opschrift: 'per ogni Tempo' (voor iedere tijd); het past ook bij de Derde zondag na Trinitatis.

We horen iemand worstelen met het leven: droefenis, klagen, huilen, goede raad van anderen; pas na een interne worsteling en een opbouwende ontmoeting met Jezus komt tevredenheid terug en volgt een nieuwe balans;

daarna maken blijdschap en vreugde het leven opnieuw de moeite waard.

Klassieke opbouw: menselijke nood / verlossing door Jezus / vreugde.

Meeluisteren via YouTube (Philippe Herreweghe): <https://www.youtube.com/watch?v=ln9MBa8IXV4>
Complete cantatetekst: <https://www.bach-cantatas.com/texts>

Deel Een (na de Evangelielezing)

1. Sinfonia: klagende hobo en viool (Adagio assai / zeer langzaam).

Droevige sfeer, de instrumenten spelen boven een rustig doorgaand continuo.

2. Het koor versterkt de droefenis: *Ich hatte viel Bekümmernis* (Psalm 94,19).

Met 3x *ich* verdrinkt het ik in zijn treurige leven; het koor beaamt het met imitatie-inzetten.

Aber, de muziek staat stil (Adagio / langzaam). Een breed akkoord; het wijst verder, droefheid is niet het einde.

Vivace (levendig): *deine Tröstungen erquickten meine Seele* met frisse snelle nootjes.

Hier klinkt in feite een samenvatting van de gehele cantate.

3. De sopraanaria blijft in dezelfde droevige sfeer: *Seufzer, Tränen, Kummer, Noth. ängstlich's Sehnen, Furcht und Tod ...*

Hobo enkel met continuo, klagelijke sprongen, imitatie in sopraan. De muziek blijft benauwend.

4. Begeleid (strijkers) tenor-recitatief: *Wie hast du dich, mein Gott, in meiner Noth, in meiner Furcht und Zagen, denn ganz von mir gewandnt?*

Hoor je dan niet dat ik het slecht heb? Waarom ben je zo ver weg? Ik zoek je overal, maar ik kan je nergens vinden, je lijkt me wel helemaal niet te horen!

De uitroepen gaan door merg en been; Bach krijgt ons in de juiste sfeer.

5. Tranen-aria tenor: *Bäche von gesalzenen Zähren (tranen), Fluthen rauschen stets einher*, het water van de tranenrivier klotst in golfjes in gebonden strijkersnootjes.

Allegro (sneller): *Sturm und Wellen mich versehren*; de hoofdpersoon dreigt kopje onder te gaan.

Adagio, golfjes: *Und dies trübsalsvolle Meer will mir Geist und Leben schwächen, Mast und Anker wollen brechen*.

Het staat er niet goed voor; we horen dreiging.

Schilderachtig: *Hier versink' ich in den Grund* (zeer laag); *dort* (hoog) *seh' ich der Hölle Schlund* (dreigend). Dan herhaling begintekst.

In de nummers 3-4-5 toont Bach zich een goed pastor: huil eerst je emotie er maar eens uit, geef er maar lucht aan.

6. Reactie solisten/koor: *Was betrübst du dich, meine Seele, und bist so unruhig in mir?* (Psalm 42,12).

Hoorbare onrust door onduidelijke maatsoort, het ritme blijft niet in de maat (driekwartsmaat), het gaat alle kanten op.

Dan stabiel en rustgevend: *Harre auf Gott, denn ich werde ihm noch danken. Fugatische stapeling: dass er meines Angesichtes Hülfe, und mein Gott ist.*

Breed slot. De ziel komt op adem, de rust keert weer.

Deel Twee (na de overweging)

7. Recitatief/duet; de ziel blijft eenzaam: *Ach Jesu, meine Ruh', mein Licht, wo bleibest du?*

Innerlijke worsteling ziel/Seele/sopraan tegenover Jezus/Vox Christi(bas).

Bach zet deze personen vaker in dialoog tegenover elkaar.

Ik ben bij je, zegt Hij. // Bij mij? het is hier helemaal nacht! // Ik ben je trouwe Vriend die ook in het donker waakt, waar ze voor je op loer liggen.

Lange lijnen in continuo en strijkers laten alle ruimte aan deze dialoog; soms suist het gevaar langs (strijkers); *süsses* met extra ritme.

Indrukwekkend smeekgebed, met prompt antwoord.

8. Duet ziel/Jezus, in een twijfelende worsteling, voor mij het kernstuk van de cantate.

Vanuit positieve rust, hoorbaar aan het regelmatige en doorgaande continuo.

Dit duet herstelt de balans door het omdraaien van woorden en betekenissen:

Komm, mein Jesu, und erquickte, und erfreue mit deinem Blicke. / ja Ik kom en verkwik je //

Mijn ziel zal sterven / je ziel zal leven. // Ik ben verloren / je bent uitverkoren. //

Ach nee, je haat mij / ach ja, ik houd van je ...

Dansant ritme met positiever fragment: *Ach Jesu, durchsüsse mir Seele und Herze.*

Dan: Reprise eerste beweging.

9. Solisten/koor met opbeurende oproep: *Sei nun wieder zufrieden, meine Seele* (Psalm 116,7).

Fugatisch (inzetten na elkaar), erdoorheen een koraal, eerst in tenoren, dan in sopranen met instrumentale aanvulling/versterking.

Stichtelijke tekst: houd moed!

Wat helpen ons zware zorgen, wat helpt het ons te klagen? We maken het zelf slechter door onze droefenis. //

Denk als het slecht gaat niet, dat je door God verlaten bent, dat Hij alleen aanwezig is met wie het goed gaat.

De komende tijd zal het weer goed gaan.

10. Aria tenor: *Erfreue dich, Seele, erfreue dich, Herze*; vreugdedansje met continuo.

11. Grote finale, tekst Openbaring 5,12-13:

Das Lamm, das erwürget ist, ist würdig zu nehmen Kraft, und Reichtum, und Weisheit, und Stärke, und Ehre, und Preis, und Lob.

Statige en chique muziek brengt ons in een compleet andere sfeer.

Bach haalt zelfs de hemel erbij: bovenaan de partituur noteert hij drie trompetten en pauken: de engelen zelf zingen Gods lof, samen met de mensen daar beneden.

Met een grote fuga voor alle instrumenten en koorstemmen gaat de lofzang verder:

Lob, und Ehre, und Preis, und Gewalt sei unserm Gott von Ewigkeit zu Ewigkeit.

Als tegenmelodie zingt elke stem op zijn beurt: *Amen, Alleluja!*

Bach weet met diverse muzikale vormen en sferen een verhaal te vertellen van ommekeer en verlossing.

De droefenis is aan het einde volledig verdwenen, dan resten enkel nog lof en *Alleluja!*